

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИДОБУВАННЯ БУРШТИНУ

MODERN PROBLEMS OF LEGAL REGULATION OF AMBER MINING

Бредіхіна В.Л., к.ю.н.,
доцент кафедри екологічного права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Васильчук Я.С., студент IV курсу
господарсько-правового факультету

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена дослідженню проблем правового регулювання видобутку бурштину. Результатом прогалин у національному законодавстві з упорядкування видобутку бурштину є те, що правове регулювання нині ще не досить сформовано для розв'язання цієї проблеми, тому його дослідження актуальне й своєчасне. Важливість дослідження підтверджує та обставина, що бурштин офіційно визнано корисною копалиною загальнодержавного значення як ювелірної сировини (дорогоцінного каміння), законний видобуток якої в багатьох аспектах має для нашої країни немаловажне значення.

У статті наведено причини й соціально-економічні та юридичні передумови виникнення проблеми незаконного видобутку бурштину, а також визначено його основні екологічні, економічні й соціальні наслідки. Встановлено, що нелегальний видобуток бурштину та його наслідки продовжують бути болючими питаннями в соціально-економічному житті України, від яких страждає не тільки навколишнє середовище з його природними комплексами й ресурсами, але й економіка України. Внаслідок незаконного видобування цього дорогоцінного каміння та його контрабандного експорту наша держава недоотримує до державного бюджету мільйони гривень.

Авторами здійснено аналіз правового регулювання видобутку бурштину на сучасному етапі розвитку законодавства шляхом дослідження основних науково-практичних підходів до правового розв'язання цієї проблеми. Досліджено національне законодавство в цій сфері, опрацьовано зміст і сутність спроб законодавця протягом останніх років врегулювати питання видобутку бурштину з усуненням причин для його незаконного промислу шляхом розробки численних законопроектів, видання указів і розпоряджень. Виявлені їх недоліки й позитивні сторони.

Досліджені й проаналізовані останні зміни до нормативно-правових актів, що регулюють видобування корисних копалин в Україні, зокрема й видобутку бурштину. Викладені проблеми у сфері застосування відповідних правових норм на основі аналізу матеріалів судової практики й здійснено формування пропозицій щодо подальшого удосконалення чинного законодавства в цій царині. У результаті дослідження автори дійшли висновку, що проблема незаконного видобутку бурштину має глибокі соціальні, економічні та юридичні коріння, а отже, має розв'язуватися комплексно, з урахуванням як державних інтересів, так й інтересів місцевих громад, що полягають у сталому соціально-економічному розвитку регіонів, які мають поклади бурштину.

Ключові слова: бурштин, незаконне видобування бурштину, бурштиноносні надра, статистика видобутку бурштину, корисні копалини, використання надр.

The article is devoted to the study of the problems of legal regulation of amber mining. The result of gaps in the national legislation on amber mining is that the legal regulation today is not yet sufficiently formed to address this problem, so its study is relevant and timely. The importance of the study is confirmed by the fact that amber is officially recognized as a mineral of national importance as a jewelry raw material (precious stone), the legal extraction of which in many respects is important for our country.

The article presents the causes and socio-economic and legal preconditions for the problem of illegal amber mining, as well as identifies its main environmental, economic and social consequences. It has been established that illegal amber mining and its consequences continue to be painful issues in the socio-economic life of Ukraine, which affect not only the environment with its natural complexes and resources, but also the economy of Ukraine. As a result of illegal extraction of this precious stone and its smuggled export, our state will not receive millions of hryvnias to the state budget.

The authors analyze the legal regulation of amber mining at the present stage of development of legislation by studying the main scientific and practical approaches to the legal solution of this problem. National legislation in this area has been studied, the content and essence of the legislator's attempts in recent years to resolve the issue of amber mining with the elimination of the causes of its illegal fishing by developing numerous bills, decrees and orders. Their shortcomings and advantages are revealed.

The latest changes to the regulations governing the extraction of minerals in Ukraine, in particular, the extraction of amber, have been studied and analyzed. The problems in the field of application of the relevant legal norms on the basis of the analysis of materials of judicial practice are highlighted and the formation of proposals for further improvement of the current legislation in this area is carried out. As a result of the study, the authors concluded that the problem of illegal amber mining has deep social, economic and legal roots, and therefore should be addressed comprehensively, taking into account both state interests and the interests of local communities in the sustainable socio-economic development of regions. have deposits of amber.

Key words: amber, illegal amber mining, amber-bearing subsoil, statistics of amber mining, minerals, subsoil use.

Постановка проблеми. Питання правового регулювання видобування корисних копалин в Україні завжди були й є актуальними й дискусійними на наукових теренах екологічного права. Найбільшої гостроти вони набули в сучасних умовах, коли забезпечення енергонезалежності нашої держави, перебудування національного законодавства відповідно до реалізації міжнародної концепції сталого розвитку, курс на євроінтеграцію та необхідність у зв'язку із цим адаптації національних правових норм до законодавства Європейського Союзу стають нагальними завданнями розвитку правничої науки.

Однією з таких проблем, що потребують державного розв'язання та відповідного правового регулювання,

є незаконний (нелегальний) видобуток бурштину, внаслідок стихійного промислу якого тривалий час завдавались і продовжують завдаватись значні матеріальні й екологічні збитки державі. Як зазначають фахівці, ситуація, що виникла, має свої соціально-економічні та юридичні передумови. Серед них: заплутане правове регулювання, складність отримання спеціальних дозволів, неглибоке залягання від земної поверхні продуктивних шарів бурштину, водночас важка соціально-економічна ситуація в бурштиноносному регіоні (безробіття, зниження рівня життя населення, нехтування вимогами екологічної безпеки, підвищення рівня захворюваності в результаті недоотримання техніки безпеки й важких умов праці), відсут-

ність державного контролю, розвиток корупційних схем покривання видобутку й реалізації бурштину та, як наслідок, складна криміногенна ситуація [1, с. 111].

Отже, нелегальний видобуток бурштину та його наслідки продовжують бути болочими питаннями в соціально-економічному житті України, від яких страждає не тільки природне середовище, а й мешканці, які проживають поблизу територій, де здійснюється безпосередній видобуток цього мінералу. Відсутність конкретних рішень у цій сфері, як вбачається, частково пов'язане з бездіяльністю та халатністю органів державної влади й органів місцевого самоврядування.

Утім, слід зазначити, що останнім часом відбувалися неодноразові законодавчі й організаційні спроби врегулювати ситуацію та поєднати державні й місцеві інтереси в процесі видобутку й реалізації бурштину, але це не дало бажаних результатів. Нещодавно, у 2019–2020 роках, до цієї проблеми повернулись знов шляхом внесення змін до законодавства про видобуток бурштину й інших корисних копалин. Отже, зазначені питання не втратили своєї актуальності та є темою для обговорення в широких наукових колах з урахуванням технічних, соціальних, економічних, фінансових і, безперечно, правових аспектів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика видобування корисних копалин, зокрема організаційно-правового упорядкування видобутку бурштину в Україні, формує нині коло професійних інтересів як фахівців із технічних і геологічних наук, таких як Є.А. Соляник, В.П. Воловик, В.Я. Корнієнко, З.Р. Маланчук, М.Г. Лустюк, С.Б. Ковалевський, С.С. Ковалевський та інших; так і науковців-правників, серед яких Р.С. Кірін, В.В. Галуцько, О.В. Гулак, О.О. Сурілова, В.І. Василичук та інші. Ученими з різних позицій досліджені питання технологічного забезпечення та геологічні особливості видобутку бурштину; проаналізовані напрями законодавчого вдосконалення упорядкування цього виду надрокористування; досліджені способи вчинення та розслідування незаконного видобутку бурштину; викладені особливості правового регулювання його видобутку в контексті сталого розвитку бурштиноносних регіонів України. Проте нинішні реалії та прийняті зміни в надровому, земельному, взагалі в екологічному законодавстві потребують подальшого наукового опрацювання та осмислення зазначених проблем.

Метою цієї статті є аналіз правового регулювання видобутку бурштину на сучасному етапі розвитку законодавства шляхом дослідження основних науково-практичних підходів до можливості правового упорядкування цього промислу, викладення проблем у сфері застосування відповідних правових норм на основі аналізу судової практики й формування пропозицій щодо подальшого удосконалення чинного законодавства в цій царині.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до законодавства бурштин – збірний термін, що об'єднує різновиди викопних смол, придатних для використання в ювелірно-виробній, хімічній, фармацевтичній та інших галузях виробництва [2]. По суті бурштин – дорогоцінне каміння, що утворилося зі скам'янілої смоли давніх хвойних дерев шляхом кристалізації її впродовж декількох мільйонів років без доступу кисню, тому вважається унікальним творінням природи. Бурштин використовується переважно для виготовлення ювелірних прикрас, створення картин, народної медицини тощо. Унікальність бурштину полягає ще й в тому, що під час виділення смоли з дерев до її складу потрапляли різноманітні комахи й інші істоти, які знаходились на корі дерев. Оскільки для утворення бурштину, як зазначалось, потрібні мільйони років і певні умови зберігання смоли в лісових ґрунтах, через прозорість цього мінералу можна нині побачити рештки тварин, які проживали на Землі близько 40–120 мільйонів років тому.

Як вже зазначалось, основним напрямом використання бурштину є ювелірно-виробна галузь. Бурштин легко ріжеться, шліфується та полірується, має широкий спектр кольорів. З нього виготовляються різноманітні ювелірні й декоративні вироби. Унікальність і цінність цього каміння юридично підтверджується тим, що згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 12 грудня 1994 року № 827 бурштин внесений до переліку корисних копалин загальнодержавного значення як ювелірна сировина (дорогоцінне каміння) [3].

За запасами бурштину Україна є одним з європейських лідерів, крім того, вона посідає друге місце у світі за запасами цього мінералу, водночас вирізняється найвищим у світі відсотком бурштину ювелірної якості в покладах [4]. Основні поклади бурштину, за даними Держгеонадр України, зосереджені в правобережній частині Полісся – Прип'ятському бурштиноносному басейні (північна частина Волинської, Рівненської, Житомирської та Київської областей). Як зазначають експерти, продуктивна площа цих покладів складає 10 тис. км² із прогнозними ресурсами бурштину понад 100 тис. т [5, с. 7].

Зважаючи на це, можна було б припускати, що в Україні існують всі передумови для бурхливого розвитку відповідної галузі економіки, пов'язаної з видобуванням, обробкою та реалізацією бурштину й виробів із нього, що суттєво збагатило б нашу країну. Утім, як констатують статистичні дані, не дивлячись на великі запаси цього мінералу, українські державні компанії, які мають спеціальні дозволи на видобуток бурштину, щорічно видобувають всього близько 4 т такого дорогоцінного каміння. Набагато більше (від 120 до 300 т на рік) його викопують старателі на незаконних промислах, які не контролюються державою [6, с. 21]. Обсяг річного доходу від незаконної реалізації українського бурштину на чорному ринку й контрабандного його переміщення в інші країни сягає від 300 до 320 млн доларів США [7, с. 71], були відмічені також нелегальні спроби збуту яскравого каміння до Китаю [8]. Отже, наша держава зазнає великих збитків внаслідок незаконного бурштинового видобування, і можна тільки уявити, яка величезна сума могла б бути на державних рахунках, якби від початку здійснювались ефективна участь органів державної влади, органів місцевого самоврядування та існувало належне нормативне правове регулювання такого питання. А поки що незаконно видобутий і реалізований бурштин збагачує переважно організовані злочинні організації та корумпованих правоохоронців, що покривають його нелегальне видобування.

Плачевність ситуації з нелегальним видобуванням бурштину підсилюють численні негативні наслідки цього явища. Зокрема, серед екологічних наслідків виділяють: порушення цілісності геологічних пластів, збіднення бурштиноносних надр, порушення гідрогеологічних умов на прилеглих територіях, знищення трав'яного покриву й родючого шару ґрунту, вирубування дерев і порушення їхньої кореневої системи, зміну болотних біоценозів. Все це завдає непоправної шкоди навколишньому природному середовищу, невідворотно знищує унікальні екологічні системи. Так, за статистичними даними, в Рівненській області за останні роки знищено родючий шар ґрунту на площі понад 150 га землі, пошкоджено понад 400 га лісу, в Житомирській – пошкоджено майже 200 га земель лісогосподарського призначення [9]. У зв'язку із цим виникають питання необхідного здійснення рекультивувальних порушень земель, збереження природних ресурсів і комплексів.

До економічних наслідків неконтрольованого видобування бурштину належать: збитки в лісовому й водному господарстві, деградація ґрунтів, втрата для держави значних обсягів бурштину-сирцю, що набагато перевищують обсяг законного видобування, недоотримання митних зборів, загальнодержавних і місцевих податків і зборів.

Очевидно, що незаконний видобуток бурштину негативно відбивається на економіці України, зокрема й через те, що старателі (так звані копачі) різними шляхами уникають плати за видобування, обгрунтовуючи це тим, що вони здійснюють видобуток у малій кількості, приховуючи основну кількість видобутого бурштину. З цього виникає ще одна проблема, пов'язана з ментальністю суспільства, часто низькою екологічною, громадянською та правовою культурою його громадян. Відбувається свідоме уникнення та недотримання порядку здійснення спеціального видобування бурштину й інших норм, що регулюють таке питання.

Соціальні наслідки виявляються в підвищенні рівня криміногенної обстановки в регіоні, високому рівні травматизму й смертності серед старателів через недотримання правил безпеки, зростанні соціальної напруги через конфлікти між старателями й пересічними громадянами [4].

Зазначене зумовило притягнення уваги до розв'язання цих проблем як на рівні науки, економіки, політики, так і в законодавчій царині. У 2015 році в Києві відбулася навіть Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми легалізації видобутку бурштину місцевими жителями», учасники якої доклали немалих зусиль, аргументуючи свої пропозиції щодо розв'язання проблеми [10]. Думки експертів щодо легалізації видобутку цього каменю були майже однозначні – потрібно створити умови, за яких законний шлях був би прибутковішим і безпечнішим.

Необхідно зазначити, що депутати Верховної Ради України неодноразово порушували питання правового регулювання видобування та реалізації добутого бурштину. Свого часу на розгляді Парламенту перебувало декілька законопроектів, серед яких проекти Законів України «Про бурштину» від 29 грудня 2009 року № 5497, «Про особливості видобутку бурштину-сирцю на родовищах і про явах, які не мають промислового значення» від 10 грудня 2014 року № 1351 та інші. До порядку денного також були внесені законопроекти «Про видобування та реалізацію бурштину» від 26 грудня 2014 року № 1351-1 та «Про старательську діяльність» від 04 вересня 2015 року № 3035.

Ці проекти законів, на думку їх авторів, були покликані на комплексне розв'язання проблем, що існують у бурштиновій сфері. Першочерговим завданням було створення розвинутого ринку бурштину із чіткими правилами продажу такого каміння. Планувалось створення бурштинових бірж, які мали стати єдиним майданчиком для здійснення легальної торгівлі добутого бурштину, з прозорою участю продавців і покупців, запровадження жорсткого контролю за обліком видобутого бурштину для недопущення істотного скорочення його запасів. Розв'язати проблему зайнятості нелегальних старателів пропонувалось шляхом стимулювання їх до об'єднання в старательські артілі, відкривалися можливості для спрощеного надкористування згідно з договором, що мав укладатися з первинним надкористувачем [11].

Утім, думки науковців під час обговорення, наприклад, законопроекту «Про видобування та реалізацію бурштину» розділились – від позитивної оцінки його положень із певними доповненнями [12, с. 79] до системної його критики [13, с. 186]. Серед основних недоліків законопроекту відзначались: невідповідність проекту принципу системності в регулюванні суспільних відносин, зокрема, невідповідність положенням Кодексу про надра України; запровадження певного монополізму у сфері видобування бурштину через закріплення як основних суб'єктів лише комунальних підприємств і старательських артілей; неврахування прав і законних інтересів місцевих жителів-старателів; зниження ролі державного регулювання в процесі видобутку бурштину, що може призвести до суттєвого нівелювання статусу цього мінералу як корисної копалини

загальнодержавного значення; проект зачіпав предмети регулювання інших законів України, але не передбачав внесення змін до них.

Критиці були піддані й інші законопроекти, що мали врегулювати питання видобутку бурштину. Ураховуючи вказані й інші зауваження, жодний із запропонованих законопроектів прийнятий не був. Отже, пошуки оптимальних рішень тривали, й законотворчість мала продовжуватись.

Так, новацією в певному сенсі стала Постанова Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 року № 1063 «Деякі питання реалізації пілотного проекту рекультиватії земель лісгосподарського призначення, порушених внаслідок незаконного видобування бурштину», завданням якої було запровадження механізму виконання вказаного проекту [14]. Виконавцями пілотного проекту визначались державне підприємство «Бурштин України» й дочірнє підприємство «Укрбурштин» публічного акціонерного товариства «Державна акціонерна компанія «Українські поліметали», крім того, був оприлюднений перелік земель лісгосподарського призначення, в межах яких є частини, що порушені внаслідок незаконного видобування бурштину й потребують рекультиватії, із зазначенням землекористувача й місцем відповідної ділянки. Утім, як бачимо, зазначена Постанова розв'язувала лише одну проблему серед численних – відновлення земель лісгосподарського призначення, і то, покладала цю задачу лише на державні підприємства, не зачіпаючи інших суб'єктів, причетних до видобування бурштину.

Основна проблема, яка існує натеper, як зазначалось, – це боротьба із самовільним видобуванням та незаконною реалізацією бурштину. Серед заходів юридичного реагування варто назвати притягання винних до відповідальності. У результаті аналізу матеріалів судової практики можна зробити висновок, що зазвичай це здійснювалось за ч. 2, ч. 3 ст. 240 Кримінального кодексу України – незаконне видобування корисних копалин загальнодержавного значення. Утім, до відповідальності притягувались особи, діяння яких, на думку суддів, не мали істотних тяжких наслідків. Прикладом може послугувати судова справа № 572/5108/14-к від 04 грудня 2014 року [15]. У справі особа без отримання спеціального дозволу на користування надрами, без оформлення в установленому порядку документів здійснювала видобування бурштину-сирцю (по факту 64,68 г вказаного каміння загальною вартістю 28 грн 81 коп.), за що мала понести покарання у виді позбавлення волі строком на два роки з конфіскацією незаконно добутого бурштину. Але, врахувавши характер і ступінь тяжкості вчиненого злочину, суд вирішив звільнити винну особу від відбування призначеного покарання з іспитовим строком на три роки.

Така ж ситуація була по справі № 572/5182/14-к від 27 квітня 2015 року, відповідно до якої особи за допомогою мотопомпи, шляхом гідророзмиву ґрунту займались видобуванням бурштину-сирцю [16]. У результаті незаконних дій обвинувачених було видобуто з надр землі 226, 96 г бурштину-сирцю, загальна вартість якого станом на 22 липня 2014 року становила 115 грн 04 коп. За вироком суду такі особи були також звільнені від призначеного покарання з випробуванням та встановленням іспитового строку у 2 роки. У 2014–2015 роках подібні справи набирають обертів.

Зазначене дає нам підстави говорити про те, що проблема незаконного видобутку бурштину має глибокі соціальні, економічні та юридичні коріння, а отже, має розв'язуватися комплексно. Слід погодитись з думкою О.О. Сурілової, яка стверджує, що припинити незаконний видобуток бурштину й забезпечити законність і правопорядок у бурштиноносних регіонах можливо лише за умови забезпечення сталого розвитку цих територій, складовими частинами досягнення якого можуть бути:

розв'язання проблеми зайнятості місцевого населення; запровадження механізмів державно-приватного партнерства; створення сучасної інфраструктури; запровадження енергоефективних технологій; реалізація проєктів у сфері освіти, науки, рекреації; врегулювання питань реалізації та перероблення видобутої сировини тощо [1, с. 114].

Крім того, на нашу думку, завдання посиленого контролю за особами, які здійснюють незаконний видобуток, і посередниками між видобувниками й реалізаторами бурштину слід покласти на місцеві органи влади й органи самоврядування, а також посилити на місцях підрозділи національної поліції та територіальні органи Державної екологічної інспекції України.

Що стосується розвитку питання правового регулювання зазначеної проблеми, слід відзначити, що прийняття законопроектів про видобування та реалізацію бурштину, як виявилось, себе не виправдало, тому теперішній підхід законодавця передбачає не стільки ухвалення окремих законів, скільки внесення змін і доповнень до чинних нормативно-правових актів. Основні з них втілились у Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про видобуток бурштину й інших корисних копалин» від 19 грудня 2019 року № 402 [17]. Зміни торкнулись кодифікованих актів, а саме: Кодексу України про надра (з'явився спеціальний дозвіл на геологічне вивчення бурштиноносних надр, у тому числі дослідно-промислово розробку родовищ із подальшим видобуванням бурштину (промисловою розробкою родовищ)); Податкового кодексу України (тимчасово встановлено знижену ставку рентної плати за користування надрами для видобування бурштину); Земельного кодексу України (розв'язання питання щодо надання земельних ділянок на дослідно-промислово розробку родовищ бурштину й умов користування ними); Кримінального кодексу України (встановлення кримінальної відповідальності за незаконне видобування, збут, придбання, передачу, пересилання, перевезення, перероблення бурштину, законність походження якого не підтверджується відповідними документами) й інші.

Особливістю обрання законодавцем такого підходу до правового врегулювання є те, що зазначені зміни стосуються не тільки проблеми видобування бурштину, а й всієї гірничовидобувної галузі. Так, паралельно з розв'язанням досліджуваної проблеми була здійснена спроба врегулювати питання надання земельних ділянок для потреб надрокористування; забезпечити якнайбільшу прозорість проведення аукціонів щодо продажу спеціальних дозволів на користування надрами; запровадити необхідність обов'язкової рекультивациі земель, порушених внаслідок дослідно-промислової розробки родовищ бурштину чи його видобування тощо.

Серед змін, які вже набрали чинності – видання єдиного дозволу на геологічне вивчення надр і видобування бурштину, що дасть користувачу необхідний обсяг прав для проведення розвідки й видобування бурштину строком дії на 5 років; звільнення користувачів бурштиноносними надрами, які отримали спеціальний дозвіл на користування такими надрами, від необхідності отримання гірничого відводу; обмеження площі ділянки надр, на яку надається спеціальний дозвіл на геологічне вивчення

бурштиноносних надр, у тому числі дослідно-промислово розробку родовищ із подальшим видобуванням бурштину (промисловою розробкою родовищ), до 10 га; заборона експорту необробленого бурштину-сирцю. Проте можливість експорту легально видобутої продукції, її продажу за світовими цінами є одним зі стимулів інвестування саме в легальний видобуток бурштину.

Зміни відбулись і у сфері застосування юридичної відповідальності. Так, Кодекс законів про адміністративну відповідальність було доповнено ст. 58¹ «Порушення вимог щодо видобутку корисних копалин», за якою передбачаються штрафи за видобування корисних копалин із використанням обладнання, яке не пройшло відповідно до закону обов'язкову сертифікацію. Сподіваємось, що застосування такої норми усуне можливість використання небезпечних для довкілля та життя та здоров'я людини механізмів і кустарного обладнання під час видобування бурштину.

Зміни й доповнення до Кримінального кодексу України в процесі вдосконалення правового регулювання видобутку бурштину спрямовані передусім на усунення корупційної складової частини цього процесу шляхом прийняття нової редакції ст. 206 «Протидія законній господарській діяльності»; встановлення безпосередньої заборони на незаконне видобування, збут, придбання, передачу, пересилання, перевезення та переробку бурштину шляхом доповнення Кодексу новою нормою в ст. 240¹; посилення кримінальних санкцій за порушення правил охорони надр, особливо за недотримання вимог рекультивациі землі; умисне ухилення від обов'язкової рекультивациі земель, порушених внаслідок дослідно-промислової розробки родовищ бурштину чи його видобування, передбачено ст. 254 Кримінального кодексу України.

Сподіваємось, що запропоновані законопроекти повинні позитивно вплинути на розв'язання проблем і покращення ситуації, пов'язаної з правовим регулюванням видобутку бурштину, стимулювати правомірну поведінку й знизити рівень криміногенної ситуації в бурштиноносних регіонах і привести до ліквідації організованих злочинних організацій, що покривають нелегальний видобуток і контрабанду бурштину.

Висновки. Наприкінці відзначимо, що прозорість, законність і відповідальність – основне, що потрібно на такому етапі розв'язання проблеми видобування бурштину. Складовими частинами забезпечення законності й порядку в цій сфері можуть бути: посилення державного й самоврядного контролю на місцях; створення прозорого й спрощеного порядку отримання спеціальних дозволів на користування бурштиноносними надрами; запровадження спрощеної системи оподаткування за видобуток бурштину; посилення вимог екологічної та техногенної безпеки під час видобування цієї сировини, а також вимог щодо охорони довкілля; невідворотність відповідальності за порушення відповідного законодавства. Додатково необхідно спрямувати заходи державного регулювання на підвищення соціально-економічного рівня життя місцевого населення в бурштиноносних регіонах, розв'язання проблем його трудової зайнятості. Переконані, що тільки комплексне застосування вказаних та інших заходів зможе успішно розв'язати досліджувану проблему.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сурілова О.О. Правове регулювання видобутку бурштину. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2018. Т. 21. С. 11–119.
2. Про затвердження Інструкції із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ бурштину : Наказ Державної комісії України по запасах корисних копалин від 10 лютого 2003 р. № 29. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-03> (дата звернення: 25.10.2020).
3. Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 грудня 1994 р. № 827 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-94-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.10.2020).
4. Пояснювальна записка до проєкту Закону України від 26 грудня 2014 р. № 1351-1 «Про видобування та реалізацію бурштину». *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://ips.ligakon.net/document/GH11J1AA?an=4> (дата звернення: 25.10.2020).

5. Соляник Є.А. Бурштин покривних відкладів Українського Полісся : автореф. дис. ... канд. геолог. наук : 04.00.01. Київ, 2002. 21 с.
6. Рудько Г.І. Родовища бурштину України та перспективи їх освоєння. *Мінеральні ресурси України*. 2017. № 2. С. 18–21.
7. Цимбалюк В.І. Проблематика правового регулювання видобутку бурштину. *Молодий вчений*. 2019. № 12.1. С. 71–73.
8. Гришко Л.М. «Бурштинова лихоманка» загрожує Україні екологічною катастрофою. *DW* : вебсайт. 26 лютого 2016 р. URL: <https://www.dw.com/uk/%D0%B1%D1%83%D1%80%D1%88%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%BB%D0%B8%D1%85%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%B0-%D0%B7%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%B6%D1%83%D1%94-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96-%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%8E-%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%BE%D1%8E/a-19077234>.
9. Афера на мільярд: як розкрадають багаті на бурштин землі Рівненщини. URL: <http://www.informator.news/afera-na-milyard-yak-rozkradayut-bahati-na-burshtyn-zemlirivnenschyny/-2016.-22.02>.
10. Проблеми легалізації видобутку бурштину місцевими жителями : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. Конференції, м. Київ, 11 вересня 2015 р. Київ : «МП Леся», 2015. 136 с.
11. Про видобування та реалізацію бурштину : Проект Закону України від 26 грудня 2014 р. № 1351-1. *База даних «Законодавство України»*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53194 (дата звернення: 26.10.2020).
12. Галуцько В.В. Правовий стан і напрями законодавчого вдосконалення видобутку бурштину в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2015. Вип. 1. С. 75–81.
13. Гулак О.В., Граб Р.А. Проблемні питання організаційно-правового упорядкування видобутку бурштину в Україні: виклики сьогодення. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування*. 2015. Вип. 21. С. 183–187.
14. Деякі питання реалізації пілотного проекту рекультивациі земель лісгосподарського призначення, порушених внаслідок незаконного видобування бурштину : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1063 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.10.2020).
15. Судова справа : № 572/5108/14-к від 04 грудня 2014 р. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/41738169>.
16. Судова справа : № 572/5182/14-к від 27 квітня 2015 р. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/43862931>.
17. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про видобуток бурштину та інших корисних копалин : Закон України від 19 грудня 2019 р. № 402 / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-20#Text> (дата звернення: 26.10.2020).